

Державна установа
“Тернопільська обласна фітосанітарна лабораторія”

Гербологія

*Амброзія полинолиста,
амброзія багаторічна, амброзія
трироздільна – небезпечні
карантинні бур'яни. Морфологічні
особливості. Шкодочинність.*

Ambrosia artemisiifolia L.

амброзія полинолиста

mm.

Ambrosia artemisiifolia L. - амброзія полинолиста

Родина Asteraceae – складноцвіті, айстрові

Батьківщиною амброзії є Америка. В Україні вперше виявлена у 1925 р. Найбільші вогнища зосереджені на сході та півдні країни.

Поширення: Європа, Азія, Центральна, Пн. та Пд. Америка.

Культури і угіддя, які засмічує: всі польові культури, особливо кукурудзу та соняшник, зернові, овочеві; городи, сади, виноградники, луки, пасовища, лісові смуги, з/д колії, узбіччя доріг, неугіддя, пустирі, сміттєзвалища.

Морфологічно-біологічні особливості: однорічна рослина, схожа на полин звичайний. Коренева система стрижнева з потужним розгалуженням, корінь проникає на глибину 4 м. Це однодомна рослина. Чоловічі колосовидні суцвіття зібрані на верхівках гілок, жіночі кошики — в пазухах листків або ж при основі чоловічих суцвіть. Насіння представляє собою несправжній плід оберненояйцевидної форми, навколо верхньої випуклої частини є 5-10 маленьких шипиків і один більший на верхівці, забарвлення від зелено-сірого до коричневого. Одна рослина може дати до 30-40 тис. насінин, а деякі, навіть, 80-100 тис. Дозріває насіння у серпні-вересні, перші сходи — квітень-травень.

Шляхи поширення: з насінєвим матеріалом, з транспортними засобами, інвентарем, з щебенем та піском, водними потоками.

Шкодочинність: сильно пригнічує ріст культурних рослин, забираючи з ґрунту багато вологи, поживних речовин і добрив; пилок викликає алергію у людей.

Карантинні заходи:

- Заборона завезення у вільні райони з районів поширення.
- Обов'язковий карантинний догляд та лабораторна експертиза.
- У випадку виявлення бур'яну вантаж підлягає поверненню відправникові або очищенню. При неможливості очистки – переведення насіннєвого матеріалу в категорію зернопродуктів та переробці.
- Обстеження с/г угідь в період вегетації.
- При виявленні вогнища – впровадження особливого карантинного режиму.

Засоби боротьби:

- сівозміни – найкраще знижує засміченість амброзією чорний пар на 70-80%;
- беззмінний посів озимих зернових (2-3 роки);
- обробіток ґрунту після збору урожаю;
- на засмічених полях доцільно висівати насамперед культури суцільного посіву, що формують густу листостеблову масу (озимі: пшениця, жито, тритикале, ячмінь);
- небажано розміщувати на сильно засмічених полях культури, що дуже пригнічуються амброзією (кукурудза, сорго, буряки, соняшник, соя, овочеві культури);
- на засмічених полях не можна розміщувати культури, які досягають одночасно з амброзією (насінники ц/буряків, коноплі, люцерна, суданська трава), оскільки насіння цих культур важко відокремлюється від насіння амброзії;
- метод фітоценотичного контролю – це створення штучних фітоценозів із багаторічних трав у вогнищах амброзії на неугіддях (найпродуктивніші – злаково-бобові травосуміші, газонні трави) – це екологічно коректний метод;

- хімічні засоби боротьби (гербіциди використовують в залежності від культури, яка вирощується);
- вибивання та спалювання поодиноких рослин.
- біометод (використання амброзійового смугастого жука-листоїда (*Zygogramma suturalis* F.), завезеного з Америки (фітофаг). Жук і його личинки живляться лише листками амброзії. Але поки що досить повільно проходить процес акліматизації цього виду.

Для гарантованого контролю амброзії полинолистої слід дотримуватись таких правил:

1. не скошувати бур'ян раніше, ніж до початку бутонізації;
2. засмічені ділянки не слід розпушувати – дискувати, проводити культивування;
3. у перші 3 роки багаторічні трави не слід скошувати до утворення ними насіння, бо позбавлені насіннєвого відновлення травостої вироджуються;
4. амброзія полинолиста дозріває пізніше, ніж озимі та ярі зернові. Після скошування її бокові пагони прискорено розвиваються. Щоб не допустити утворення на них насіння, особливо важливо після збирання зернових проводити лушення стерні лемішними луцильниками.

Ambrosia psilostachya D.C.

амброзія багаторічна

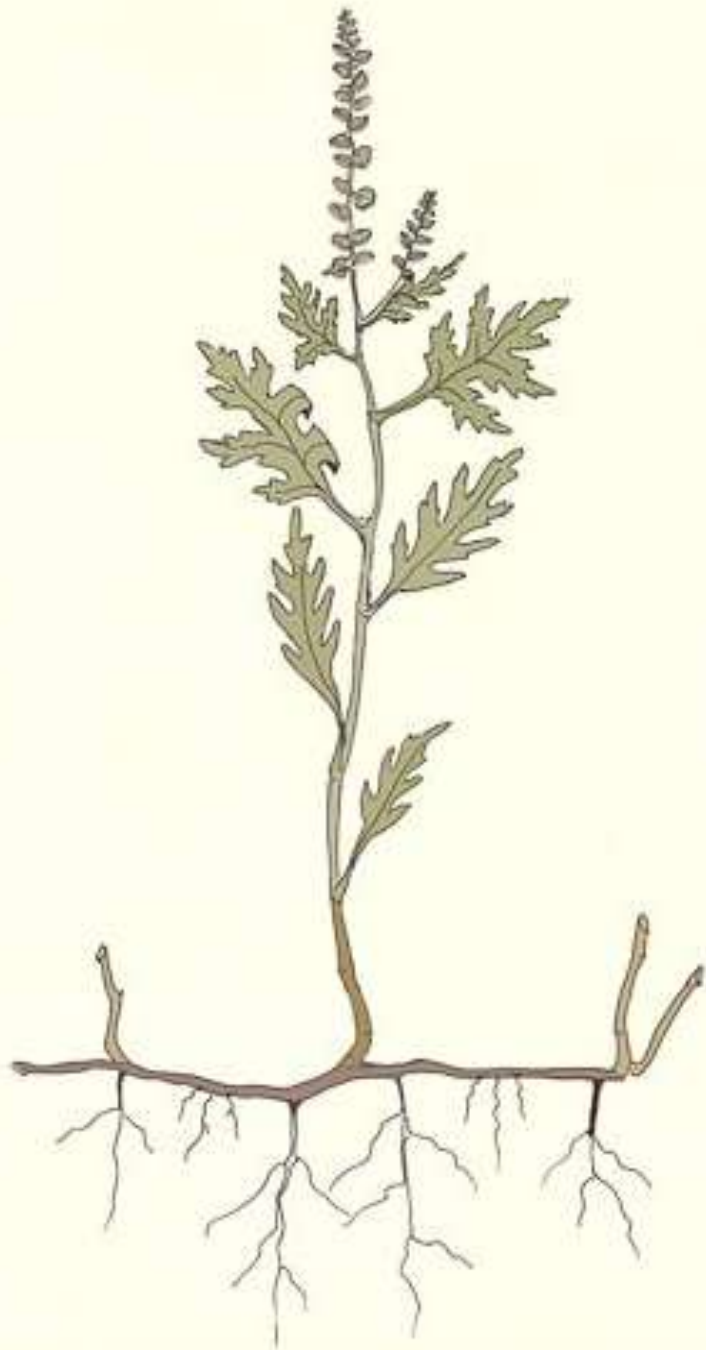

Ambrosia psilostachya D.C. - амброзія багаторічна

Родина Asteraceae – складноцвіті, айстрові

- **Морфологічно-біологічні особливості:**
крупна багаторічна коренепаросткова рослина, розмножується в основному кореневими пагонами, кореневищами та відрізками коренів. Насіння утворює мало, але, саме завдяки насінню, заноситься в нові незабур'янені нею райони і господарства. Стан біологічного спокою свіжозібраного насіння 4-6 міс., проростати воно починає в травні - на поч. червня.

Амброзія багаторічна утворює горизонтальні корені, на яких формуюються кореневі пагони, від яких на другий рік вегетації відростають нові рослини. Таким чином, рослина швидко захоплює нові площі. Корені дуже стійкі до низьких температур. На відміну від а. полинолистої а. багаторічна успішно конкурує з багаторічними травами. Стебло пряме, гіллясте, висотою 1 м і більше.

Стебла і листя густо вкриті шорсткими волосками, від чого вся рослина сірувато-зелена, дуже схожа на полин гіркий. Листя знизу супротивні, зверху почергові, черешкоподібні, глибоко роздільні, або перисторозсічені від 5 до 12 см довжиною.

Суцвіття: чоловічі квіти зібрані в кошики, які в свою чергу зібрані в колосовидні суцвіття – китиці, жіночі квіти зібрані у кошики, які розташовані при основі чоловічих суцвіть або у пазухах листків. Китиці чоловічих кошиків щільніші, ніж у амброзії полинолистої - в одній китиці нараховується до 50-100 кошиків. Обгортка чоловічих квіток дзвінкоподібна. Жіночі квіти поодинокі, розташовані в пазухах листків.

Форма насінини та плоду оберненояйцевидна. Поверхня насінини гладенька, блискуча, поверхня плоду рідко опушена, випукла з великим сітчастим малюнком. Забарвлення насінини зеленувато-коричневе, довжина 2-3,5 мм, плоду – оливково-сіре, коричневе. Верхівка насінини з тупим носиком.

Культури і угіддя, які засмічує: зернові і просапні культури, трави, луки, пасовища, узбіччя доріг, необроблювані землі; надходить з зерном і насінням різних культур.

Поширення: Європа – Росія, Північна і Центральна Америка – Канада, Мексика США; Австралія і Океанія.

Шляхи розмноження: за допомогою насінневого матеріалу та відрізками коренів.

Шкодочинність: зниження врожайності с/г культур, їх витіснення з території; алергічне захворювання у людей - амброзійний поліноз (реакція на пилок).

Фітосанітарні заходи: ретельне інспектування об'єктів регулювання не допускаючи, таким чином, завезення насіннєвого матеріалу, засміченого амброзією багаторічною; обстеження земельних угідь, авто- та залізничних магістралей, пунктів ввезення, 3-км зони. При обстеженні обов'язково відбирати зразки амброзії з коренями, оскільки вона відрізняється від полинолистого лише кореневою системою.

Ambrosia trifida L.

амброзія трироздільна

Asteraceae

Ambrosia trifida

***Ambrosia trifida* L. амброзія трироздільна**

Родина Asteraceae – складноцвіті, айстрові

Морфологічно-біологічні особливості: однорічна
рання рослина, висотою від 1 до 3,5 м. Стебло
пряме, розгалужене, вкрите короткими і шорсткими
волосками, в кінці вегетації дерев'яніє. Корінь
мичкуватий. Листя супротивні, черешковидні, нижні -
глибоко трироздільні або 5 роздільні, верхні - 3
роздільні або цілюнокраї, овально-ланцетні, зубчасті
або цілюнокраї. Черешки листків розширені, з
довгими війчастими волосками при основі.

Будова квітки, як у амброзії полинолистої, але китиці
чоловічих кошиків довші - до 30 см, а жіночі кошики
більші - 2-4 мм в діаметрі. Форма насінини та плоду
– обернено-яйцевидна, поверхня плоду ребриста,
горбчасто-ямчаста.

Насіння більше за розміром, ніж у амброзій багаторічної та полинолистої. Поверхня насінини гладенька, блискуча, довжина 4-8 мм. Несправжній плід (сім'янка) в обгортці з чітко вираженим шипиком на верхівці і 3 4-8 менш розвиненими шипиками по краях. Від бокових шипиків до основи йдуть випуклі ребра. Сім'янка міцно зростається з оплоднем, важко від нього відділяється, тому в продукції зустрічаються переважно плоди. Насіння дозріває швидше, ніж у амброзії полинолистої. Сходи – сер. квітня – 1-ша пол. травня, цвітіння – із сер. червня.

Культури і угіддя, які засмічує: ярі зернові, просапні культури, кормові трави, городи, сади, береги річок та балок, де висока вологість ґрунтів.

Поширення: Європа – Бельгія, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Швейцарія, Швеція, Україна (Одеська обл.); Азія – Японія, Росія; Північна і Центральна Америка – Канада, Мексика США.

Шкодочинність: зниження урожайності с/г культур, пригнічення їх росту, виснаження ґрунту, ускладнення процесу збирання врожаю (здерецьянілі стебла амброзії), алергенний вплив на здоров'я людини (викликає сінну лихоманку).

Шляхи поширення: надходить з зерном і насінням різних культур, з продуктами переробки зерна (соєвий шрот, комбікорми), насіння (люцерни, конюшини), паводками, вітром, транспортними засобами.

Фітосанітарні заходи: ретельне інспектування об'єктів регулювання (вантажі, матеріали, транспортні засоби); обстеження земельних угідь, авто- та залізничних магістралей, пунктів ввезення, 3-км зони. На початкових фазах розвитку цей бур'ян схожий з нетребою звичайною (*Xanthium strumarium* L.) та чорнощиром нетреболистим (*Cyclachena xanthifolia* L). Відмінність – розміщення листків: у амброзії – супротивне, у нетреби і чорнощиру – чергове.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ !